

**«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І
ТОРГІВЛІ» (ПУЕТ)**

**ЕКОНОМІКА СЬОГОДНІ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ ТА
УПРАВЛІННЯ**

**МАТЕРІАЛИ
XIII Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

За загальною редакцією
д. е. н., професора М. Є. Рогози, Г. В. Карнаухової

(м. Полтава, 22–23 листопада 2023 року)

**Полтава
ПУЕТ
2023**

Колотило М.Р., Герасименко О.В. Цифрова трансформація державного управління	196
Коритко Т.Ю, Структура управління організацією змін в контексті цифрової трансформації	200
Кришталь Г.О., Панін Є.В. Цифрові трансформації в економіці: відновлення, інновації та зміни	204
Нагорний П.Д.Фактори впливу на якість готівки в обігу	208
Осіпова Л. В., Лозинська А. А., Цифровізація економіки України	213
Литвиненко П.О., Проблеми управління цифровими трансформаціями на підприємствах у сучасних умовах	218
Матвійчук А.Ю., Поліщук Л.С. Тенденції та перспективи застосування цифрових платформ та штучного інтелекту в економіці сінгапуру	221
Найда О. А., Хома С. В.Імплементація європейського досвіду та його гармонізація в контексті нормативно-правового забезпечення криптоактивів в Україні	225
Нечипоренко А.В. Цифрова трансформація фінансової системи України	227
Омельченко Б.В.Міграція висококваліфікованої робочої сили в цифровій економіці	231
Орел А. В. Розвиток інновацій в умовах глобальної цифрової трансформації	234
Плиса В. Й., Плиса З.П., Методи, принципи та технологія управління ризиками інтеграції цифрових технологій у бізнес-процеси страховика	236
Приходько І.С., Негода А.В. Розвиток міжнародних фінансових ринків через призму інновацій	240

час інцидентів. Підприємства можуть збільшити свій рівень захисту, співпрацюючи з експертами з кібербезпеки та обмінюючись інформацією про потенційні загрози. Це сприяє швидкому виявленню нових методів атак та ефективній реакції на них. З урахуванням того, що кіберзагрози постійно змінюються, підприємства повинні постійно вдосконалювати свої стратегії та заходи безпеки, адаптуючи їх до нових викликів та технологічних рішень.

Захист від кібератак стає невід'ємною складовою успішної цифрової стратегії. Підприємства, які приділяють достатню увагу кібербезпеці, не лише зменшують ризик інцидентів, але й стають більш стійкими та впевненими в своїй цифровій екосистемі.

5. Ефективніше Управління Ресурсами

Цифрові трансформації, основані на використанні великих обсягів даних (Big Data) та аналітичних інструментів, відкривають нові горизонти для управління ресурсами у підприємств. Це дозволяє компаніям зробити крок у майбутнє, роблячи процеси більш ефективними та прозорими.

Великі дані дозволяють компаніям аналізувати велику кількість інформації з різних джерел. Це включає дані про попит, погоду, економічні тенденції та інші фактори. Аналітичні інструменти допомагають створювати точні прогнози, що є критичним для ефективного управління ресурсами. Використання аналітичних інструментів дозволяє компаніям раціонально керувати запасами. Можливість точного прогнозування попиту дозволяє уникнути перевитрат на зберігання непотрібних запасів та забезпечити належний рівень товарів для задоволення попиту. Аналіз великих обсягів даних дозволяє виявляти неефективності та шляхи їх вирішення. Підприємства можуть зменшувати втрати, вдосконалюючи процеси та виявляючи можливості для оптимізації використання ресурсів [1].

Цифрові інновації роблять управління ресурсами більш гнучким та адаптивним. Здатність аналізувати та використовувати дані в реальному часі дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміни у ринкових умовах та швидко адаптуватися до нових викликів. Цифрові інновації сприяють створенню прозорих систем управління ресурсами. Великі дані та аналітичні інструменти надають компаніям можливість отримувати детальну інформацію про використання ресурсів, що робить процеси більш прозорими та контрольованими [2].

Усі ці фактори разом роблять використання великих даних та аналітичних інструментів невід'ємною частиною успішного управління ресурсами в ері цифрових інновацій. Компанії, що інтегрують ці технології, отримують конкурентну перевагу та забезпечують сталіший та ефективніший бізнес.

Висновок. Цифрові трансформації в економіці стали необхідністю для виживання та розвитку підприємств. Вони вносять новий рівень інновацій та відкривають шляхи до ефективнішого використання ресурсів. Зростання кібербезпеки та наголос на вдосконаленні клієнтського досвіду стають важливими аспектами цього етапу економічного розвитку. Ті, хто готові адаптуватися до цих змін, матимуть можливість зайняти лідируючі позиції на ринку в епоху цифрового економічного росту.

Список використаних джерел

1. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. 2015. Вип. 4. С. 9-18.
2. Коляденко С. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент. 2016. № 6. С. 106-107. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua.

Нагорний П.Д. Фактори впливу на якість готівки в обігу

П.Д. Нагорний, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту, к.т.н., доцент
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ГОТІВКИ В ОБІГУ

Запровадження Національним банком України тарифу на здавання комерційними банками надлишків придатної готівки національної валюти до Національного банку України (далі – НБУ) та збільшення тарифу на підкріплення банків придатною готівкою значно зменшило обсяг цих операцій та перевело їх у зону прямих міжбанківських відносин.

Після переходу на частково делеговану модель організації грошового обігу частка готівки НБУ у підкріпленні банків скоротилася до 11%.

До 2016 року в Україні діяла контрольована модель. В той період підкріплення операційних кас банків здійснювалось за тарифами значно нижчими діючих. Враховуючи, що здавання готівки до Національного банку було безкоштовним, основні обсяги надлишків придатної та несортованої готівки надходили до регулятора. Натомість уже в 2019 році частка готівки, що оброблялась НБУ, становила вже 67% [1].

Саме таке завдання ставив НБУ, запроваджуючи модель делегованого (частково делагованого) грошового обігу. При цьому планувалось за рахунок впровадження на ринку готівкового обігу роботи уповноважених банків та СІТ-компаній зменшити витрати на обробку готівки безпосередньо в НБУ, забезпечуючи при цьому обсяги обробки готівки уповноваженими банками та її якість в обігу поза касами комерційних банків.

Сьогодні можна відмітити, що зменшення витрат на обробку готівки безпосередньо НБУ досягнуто: практично в Україні залишилось лише п'ять регіональних відділів грошового обігу Департаменту грошового обігу НБУ (у Дніпрі, Львові, Одесі, Харкові, Хмельницькому), які забезпечують організацію грошового обігу.

Щодо забезпечення якості готівки на ринку послуг, то офіційної інформації НБУ з цього питання не публікує, тому висновок можна зробити лише за інформацією фахівців банківської справи та пересічних громадян.

Проте, однозначно можна стверджувати, що якість готівки в обігу сьогодні залежить від якості роботи в першу чергу уповноважених банків, на плечі яких за їх згодою перекладені функції обробки готівки, що надходить від комерційних банків, та збереження готівки з запасів НБУ, яка випускається ними в обіг через операційні каси або продається на міжбанку.

Не дивлячись на те, що питома вага безготівкових розрахунків в загальному обсязі цих операцій щорічно збільшується, одночасно збільшується і сума готівки в обігу. Так, за даними НБУ станом на 01.01.2017 у готівковому обігу країни перебувало готівки на загальну суму 341,1 млрд. грн., у тому числі банкнот – 339 млрд. грн. (2,98 млрд. шт.) та монет – 2 млрд. грн. (12,7 млрд. шт.) [2], то на 01.01.2023 в готівковому обігу країни перебувало 716,1 млрд грн, в т.ч. 2,9 млрд. банкнот на суму 710,5 млрд. грн. та 14,2 млрд. монет на суму 5,5 млрд грн. Тільки за останній рік сума готівки в обігу збільшилась на 69,1 млрд. грн. або на 12,4% [3].

Сьогодні у питаннях забезпечення грошового обігу міжбанк є основним, який формує якість готівки в обігу. Та не тільки якість, а і її кількість. Причин в цьому декілька:

кількісний обмін готівкою, при яких в кінцевому результаті вона має бути обробленою та придатною до випуску поза кас комерційних банків;

якість обробки готівки;

введення НБУ тарифів на приймання надлишків придатної готівки від комерційних банків та підвищення тарифу на їх підкріплення.

Кількісний обмін готівкою.

В 2017 році при частковій передачі уповноваженим банкам функцій зберігання запасів НБУ, приймання надлишків готівки від комерційних банків, її обробки доля обсягу операцій, що виконував НБУ скоротилась на 17 %. Отже, з контролюваного НБУ сектору вона автоматично перейшла на міжбанк. На жаль, сьогоднішній нормативно-правовий статус контролю за якістю готівки при її випуску в обіг (за межі кас комерційних банків) не є достатньо жорстким.

Інструкцією про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затвердженої Постановою НБУ № 103 зобов'язано комерційні банки повторно випускати в обіг готівку, оброблену тільки на автоматичних машинах [4]. Проте, не зважаючи на те, що НБУ чітко визначено критерії налаштування параметрів придатної готівки, питання приведення налаштувань обладнання до визначених критеріїв не вирішено до кінця і практично це питання є складним, адже різноманітність техніки та фірм, що налаштовують автоматичні машини, достатньо велика. Крім того, необхідно врахувати факт відсутності у комерційних банках потужної автоматичної техніки на зразок НБУ, що в останні роки придбав для відділів у регіонах чотири автоматизовані системи оброблення банкнот BPSM7-4SB-33 у версії BPS M7U з допоміжним обладнанням за ціною 878 тис. євро. Сума проекту впровадження автоматизованих машин оцінюється у 2 891 тис.євро [5]. І навіть, якщо комерційний банк придбає таку автоматизовану систему, то вона зможе обслуговувати відділення лише декількох областей, в іншому разі логістика перевезень готівки практично з'їсть доходи від її продажу після обробки. Звичайно, є набагато дешевша техніка, але і її вартість достатньо значна для комерційного банку. Тим

більше багато банків відмовляються від інкасування, перевезень та обробки готівки, вважаючи, що ці функції для них є збитковими. Відповідно, усе зазначене сьогодні напряму впливає на кінцевий результат - якість готівки в обігу.

Якість обробки готівки.

Класика обробки готівки комерційними банками:

1. **ЯІСТЬ ВИСОКА**, відповідає вимогам НБУ. Це готівка, яка готується і передається НБУ як надлишки. Тут банк сортує готівку як придатну, зношену або значно зношену.

Навіть у разі здавання невідсортованої готівки до НБУ, комерційний банк має:

по-перше, виділити значно зношену готівку, і недопускати її наявності у не віддсортованій, придатній та зношеній готівці;

по-друге, готівка має бути відсортована за номіналами та зразками без розподілу на придатну і зношену, якщо мова йде про невідсортовану готівку, і з розподілом на придатну і зношену, якщо мова йде про здавання готівки сортованої. Зі сторони НБУ встановлений 100 % контроль за якістю готівки, що надходить до НБУ. За порушення якості обробки готівки комерційними банками визначено штрафні санкції.

2. **ЯКІСТЬ ВИСОКА З МОЖЛИВИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ ВІДСТУПУ**. Банк готує готівку для завантаження в АТМ-пристрої. За вимогами НБУ в АТМ-пристрої має завантажуватись готівка, оброблена з використанням автоматичних сортувальних машин. Практика показує, що не завжди комерційні банки дотримуються цих вимог.

3. **ЯКІСТЬ СЕРЕДНЯ**. Комерційний банк готує надлишок готівки для реалізації на міжбанку. Тут вимоги сортування визначаються умовами договорів (контроль НБУ відсутній).

4. **ЯКІСТЬ СЕРЕДНЯ**. Мова йде про готівку, яка залишається у комерційному банку для розрахунків зі своїми клієнтами. Якість не контролюється незалежними контролерами, у більшості варіантів вона і не може бути проконтрольованою, оскільки процес приймання-видачі готівки може бути одночасним.

Введення НБУ тарифів на приймання надлишків придатної готівки від комерційних банків та підвищення тарифу на їх підкріплення.

Основний мотив введення плати за приймання надлишків готівки та збільшення тарифу на підкріплення кас комерційних банків, задекларований НБУ – це «стимулювати банки України самостійно

перерозподіляти готівку у власній мережі, між банками та уповноваженими банками, уникати зустрічних перевезень готівки та сприятиме розширенню безготівкових форм розрахунків» [6]. Варто відмітити, що введення тарифів стосується тільки комерційних банків, уповноважені банки отримують підкріплення із запасів НБУ, що знаходяться в них на збереженні, без оплати комісії, навіть якщо ці кошти використовуються для підкріплення власних операційних кас.

Тобто, запровадження тарифів на послуги (операції), що надаються (здійснюються) Національним банком України у сфері розрахунково-касового обслуговування однозначно перерозподіляє грошові потоки в зону міжбанківських відносин з відповідними наслідками якості самої готівки.

Висновки. Переведення грошових потоків на міжбанківський ринок (сортуння, купівля-продаж надлишків готівки, підкріплення операційних кас комерційних банків із запасів готівки, що зберігаються в уповноважених банках) вимагає більш дієвих заходів зі сторони регулятора щодо контролю за якістю готівки.

Список використаних джерел

1. Частка НБУ у підкріпленні банків готівкою зменшилась на 90% з 2016 року. Сайт «Українська правда». URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2020/11/4/666926/> (дата доступу 10.11.2023).

2. Національний банк України спільно із банками контролюватиме якість готівки в обігу. URL : <https://bank.gov.ua/ua/archive-news/all/43805332-natsionalniy-bank-ukrayini-spilno-iz-bankami-kontrolyuvatime-yakist-gotivki-v-obigu> (дата доступу 10.11.2023).

3. Обсяг готівки в обігу в 2022 р. зріс на 14,1%, найпоширенішою стала купюра 500 грн – НБУ. Інформаційне агенство Interfax-Україна. URL : <https://interfax.com.ua/news/economic/884063>. (дата доступу 10.11.2023).

4. Інструкція про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні, затв. Постановою НБУ від 25.09.2018 № 103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text> (дата доступу 10.11.2023).

5. НБУ відписав німецькому виробнику 4 мільйони євро на нові системи обробки грошей. URL : <https://nashigroshi.org/2020/07/28/nbu-vidpysav-nimets-komu-vyrobnyku-4-mil-yony-ievro-na-novi-systemy-obrobky-hroshey/> (дата доступу 10.11.2023).

6. З 01 вересня 2020 року Національний банк змінює тарифи на касове обслуговування банків та інкасаторських компаній. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/z-01-veresnya-2020-roku-natsionalniy-bank-zminyuye-tarifi-na-kasove-obslugovuvannya-bankiv-ta-inkasatorskih-kompaniy> (дата доступу 10.11.2023).

Осіпова Л. В., Лозинська А. А., Цифровізація економіки України

Л. В. Осіпова, канд. екон. наук, доцент

А. А. Лозинська, здобувач вищої освіти

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Для забезпечення різних потреб суспільства, що з року в рік динамічно розвивається, економічна система повинна постійно оновлюватися, аби відповідати часовим вимогам, які супроводжуються стрімкою модернізацією, глобалізацією, інформатизацією та цифровізацією поряд із зростаючими стандартами. Тому наразі в Україні необхідно забезпечувати сучасні механізми реалізації на національному, регіональному та локальному рівнях.

На сьогоднішній день ми маємо значно пришвидшену модель цифрових технологій, розвитку якої передувала масштабна пандемія COVID-19. Як наслідок, суспільство було вимушене трансформувати ринки купівлі-продажу товарів і послуг, та прискорити розвиток цифрових інструментів. Відбулося впровадження автоматизації, робототехніки та штучного інтелекту. Згідно з дослідженням Deloitte, близько половини опитаних у 2018 році керівників компаній визнали, що реалізують проекти з автоматизації бізнесу: 24 % використовують ШІ та робототехніку для виконання рутинних завдань, 16 % – для підвищення кваліфікації персоналу і 7 % – для повної реструктуризації діяльності компанії. Але на фоні низки позитивних факторів, відображаються негативні соціально-економічні тенденції: бідність,